

הקדמה

מסכת בבא קמא עוסקת בדיני נזקי אדם שגרם נזק לרכושו של אדם אחר או נזק לרכושו של אדם אחר, וכן נזקי רכושו של אדם, שגרמו נזק לאדם אחר או לרכושו של אדם אחר.

בתורה מוזכרים כמה סוגי היזק, מזיקים אלו נקראים - **אבות נזיקים**, מהסיבה שלכל היזק המוזכר בתורה יש תכונות מיוחדות לו, ודינים המיוחדים לו כפי שיפורט בהמשך. נזק הדומה בתכונותיו לאב אפילו שאינו מוזכר בתורה נקרא - תולדות נזיקים. התורה לא מפרטת את כל סוגי ההיזק האפשריים אלא קובעת עקרונות, וכל הדומה לעקרון המוזכר בתורה נכלל בכלל אותו עקרון.

שמות נזיקים הם:

1	שור (קרן)
2	בור
3	שן
4	רגל
5	אדם המזיק

שור - קרן

שור שנגח בקרניו והזיק או הרג.

מעשה נגיחה אינו מרגילותו של השור ואינו מועד לכך - אינו מזומן ורגיל לנגוח. מסיבה זו הקילה התורה על בעלי השור ולא חייבה אותו על היזק השור שישלם נזק שלם, שכיון שאין זו מרגילותו של השור לנגוח לא היה חייב בעליו להשגיח ולשומרו שלא ייגח. שור זה נקרא **שור תם**.

ועד מתי נקרא שור תם? עד שיינגח 3 פעמים. אולם בנגיחתו הרביעית הופך שור זה להקרנות **שור מועד**, שאנו אומרים שזה הרגלו של שור זה לנגוח, וחייב בעליו לשלם נזק שלם.

התורה לא הזכירה דין נגיחה אלא **בשור** מהסיבה שרק בשור יכול להיווצר מצב שיינגח, אולם **בצאן** - כבשים ועיזים, אין זה מצוי כלל ועיקר.

1	אינו מועד להיזק זה (אין זה רגילותו)
2	אין הנאה להיזקה (אין השור נהנה ממעשה ההיזק)
3	כונתו להזיק (השור מתכוון להזיק במעשיו)

תכונות קרן

שן

בעל חי שאכל כל דבר הנאכל השייך לאדם אחר. אין הבדל בדין זה בין בהמה - שור, או צאן - עזים וכבשים.

מעשה אכילה (שן) על ידי בעל חי, הוא מרגילותו של בעל חי. שכן דרכו לאכול כל הנקרא בדרכו, ולכן בעל חי **מועד לשן**. וצריך בעליו לשומרו שלא יוכל ממון חבירו, ואם אכל צריך בעליו לשלם. אופן התשלום נידון במשנה הראשונה בפרקו.

חידוש הלכתי חידשה התורה שחיוב הבעלים בשן הוא רק אם הניזק נעשה ברשות היחיד של חבירו, אולם אם הניזק נעשה ברשות הרבים פטור הבעלים מלשלם.

1	מועד להיזק זה (רגילותו של בעל חי לאכול)	תכונות שן
2	יש הנאה להיזקו (בעל חי נהנה מאכילתו)	
3	אין כוונתו להזיק (אין כוונתו באכילה להזיק אלא להינות)	

רגל

בעל חי שדרך על חפצים ואוכל, דרך הילוכו והזיקם. דין זה נכון הן בשור, והן בצאן.

מעשה זה של בעל חי דרכו הוא, ולכן נקרא **מועד לרגל**. אולם היזק זה שנעשה על ידי הבעל חי לא גורם לו הנאה, שכן אין זה רצונו אלא שאין בו דעת למנוע עצמו מלהזיק ובדרך הילוכו בלא דעת שובר ומזיק.

התורה חיבה את בעלי הבהמה המזיקה לשלם על ההיזק, שכן על הבעלים היה לשומרה שלא תזיק. חיוב הבעלים ילמד במשנה שלפנינו.

1	מועד להיזק זה (רגילותו של בעל חי להזיק דרך הילוכו)	תכונות רגל
2	אין הנאה להיזקו (בעל חי אינו נהנה מההיזק דרך הילוכו)	
3	אין כוונתו להזיק (אינה מתכוונת, מזיקה דרך הילוכה בלא דעת)	

בור

אדם שחופר בור ברשות הרבים, או פותח בור שהיה קיים והיה מכוסה בכיסוי ולא חזר וכיסהו, ונגרם היזק בעקבות מעשיהו חייב בתשלום הנזק.

גובה הבור שייב בנזקו הוא 10 טפחים (ר' חיים נאה 80 ס"מ, חזון איש 100 ס"מ)

התורה חייבה את בעל הבור על נזקים שנגרמו לבעלי חיים שיפלו וימותו. אולם על נפילת אדם או נפילת כלים אפילו שנפלו כשהיו על בעל חי לא חייבה התורה את בעל הבור.

אדם המזיק

אדם שהזיק בגופו או על ידי כוחו באדם אחר או ברכושו של אדם אחר.

התורה חייבה את האדם המזיק שישלם נזק שלם על כל היזק שעשה בגופו או בכוחו.

אדם הינו בר דעת, יש לו יכולת לשלוט במעשיו ולתכננם, ולמנוע עצמו מלעשות פעולה שאינה רצויה לפיכך חייבה התורה אדם על היזק בין שהיה ער בשעת הפעולה ובין שהיה ישן ויכל לצפות לפני שינתו שיגרם נזק בשנתו אם לא יסיר חפץ שנמצא במצב פגיע.

לפנינו מעשי היזק שנעשו על ידי בעלי חיים, עלינו לקבוע בעקבות הידע שרכשנו בהקדמה לאיזה אבות נזיקים הם שייכים!

המקרה		תרנגול שהזיק בכנפיו	
שם אב הנזיקים	מועד	תם	הק"ח בעיגול את התשובה הנכונה
	יש הנאה	אין הנאה	
	כוונה להזיק	אין כונה להזיק	

חשוב! מה יהיה הדין (התחשבו במקום שבו התרחש מעשי ההיזק)?

המקרה		אכלה בהמה כלים או בגדים	
שם אב הנזיקים	מועד	תם	הק"ח בעיגול את התשובה הנכונה
	יש הנאה	אין הנאה	
	כוונה להזיק	אין כונה להזיק	

חשוב! מה יהיה הדין (התחשבו במקום שבו התרחש מעשי ההיזק)?

המקרה		התגרדה בקיר להנאתה ונפל הקיר	
שם אב הנזיקים	מועד	תם	הק"ח בעיגול את התשובה הנכונה
	יש הנאה	אין הנאה	
	כוונה להזיק	אין כונה להזיק	

חשוב! מה יהיה הדין (התחשבו במקום שבו התרחש מעשי ההיזק)?

המקרה		פרה שדחפה אדם בגופה והזיקה אותו	
שם אב הנזיקים	מועד	תם	הק"ח בעיגול את התשובה הנכונה
	יש הנאה	אין הנאה	
	כוונה להזיק	אין כונה להזיק	

חשוב! מה יהיה הדין (התחשבו במקום שבו התרחש מעשי ההיזק)?

המקרה		חמור שגרר עגלה, ובסיבוב נתקל בחבית ושברה	
שם אב הנזיקים	מועד	תם	הק"ח בעיגול את התשובה הנכונה
	יש הנאה	אין הנאה	
	כוונה להזיק	אין כונה להזיק	

חשוב! מה יהיה הדין (התחשבו במקום שבו התרחש מעשי ההיזק)?

המקרה		כלב אכל כבש גדול בשלימותו	
שם אב הנזיקים	מועד	תם	הק"ח בעיגול את התשובה הנכונה
	יש הנאה	אין הנאה	
	כוונה להזיק	אין כונה להזיק	

חשוב! מה יהיה הדין (התחשבו במקום שבו התרחש מעשי ההיזק)?

המקרה		שור שהזיק בזנבו	
שם אב הנזיקים	מועד	תם	
		יש הנאה	אין הנאה
		כוונה להזיק	אין כוונה להזיק

קריאת בעמוד זה
התשובה הנכונה

חשבו! מה יהיה הדין (התחשבו במקום שבו התרחש מעשי ההיזק)?

המקרה		שור שנשך אדם	
שם אב הנזיקים	מועד	תם	
		יש הנאה	אין הנאה
		כוונה להזיק	אין כוונה להזיק

קריאת בעמוד זה
התשובה הנכונה

חשבו! מה יהיה הדין (התחשבו במקום שבו התרחש מעשי ההיזק)?

המקרה		זאב שנשך אדם	
שם אב הנזיקים	מועד	תם	
		יש הנאה	אין הנאה
		כוונה להזיק	אין כוונה להזיק

קריאת בעמוד זה
התשובה הנכונה

חשבו! מה יהיה הדין (התחשבו במקום שבו התרחש מעשי ההיזק)?

המקרה		כלב שהתגלגל להנאתו והזיק	
שם אב הנזיקים	מועד	תם	
		יש הנאה	אין הנאה
		כוונה להזיק	אין כוונה להזיק

קריאת בעמוד זה
התשובה הנכונה

חשבו! מה יהיה הדין (התחשבו במקום שבו התרחש מעשי ההיזק)?

משנה א'

הכונס צאן לדיר ונעל בפניה כראוי ויצאה והזיקה פטור
לא נעל בפניה כראוי ויצאה והזיקה חייב
נפרצה בלילה או שפרצוה לסטים ויצאה והזיקה פטור
הוציאוה לסטים לסטים חייבין
הניחה בחמה או שמסרה לחרש שוטה וקטן ויצאה והזיקה חייב
מסרה לרועה נכנס הרועה תחתיו
נפלה לגינה ונהנית משלמת מה שנהנית
ירדה כדרכה והזיקה משלמת מה שהזיקה
כיצד משלמת מה שהזיקה
שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה וכמה היא יפה
ר' שמעון אומר אכלה פירות גמורים משלמת פירות גמורים אם סאה סאה אם סאתים סאתים

! **נשנה** את המשנה! וננסה לשער כמה דינים יש במשנה זו?

! לפנינו דפים ללמד ולהרחיב הבנת הדינים המוזכרים במשנהפי עבוד

דין א'

הכונס צאן לדיר ונעל בפניה כראוי ויצאה והזיקה פטור

ביאורי מילים

כונס - אוסף/מכניס

צאן - שם כללי לכבשים ועיזים

דיר - בית הצאן, מוקף גדר ולו דלת

כראוי - הגמרא מסבירה שנעילה

כראוי- היא נעילה בסיסית, כזו

שיכולה לעמוד ברוח מצויה. אולם אינה

יכולה לעמוד ברוח שאינה מצויה.

1. "ונעל בפניה" את מה נעל? _____

2. "ויצאה" כתוב 3 אפשרויות איך הבהמה יצאה!

_____ (1)

_____ (2)

_____ (3)

3. "והזיקה" כיצד הזיקה? (רמז! באיזה בעל חי מדובר במשנה)

4. נמק והסבר את תשובתך הקודמת! _____

5. "פטור" מדוע פטור (אפשר להיעזר בדברי רש"י)?

נשלים את התרשים הבא המבטא את הדין הראשון במשנה! (המילים שצריך להשלים במלבנים הלבנים - כתובים במפורש במשנה, לעומת זאת המלבנים עם המסגרת - אינו רשום במפורש במשנה)

מעשה הבעלים	מה קרה בדיר	מה עשתה הבהמה	הדין

דין ב'

”לא נעל בפניה כראוי, ויצאה והזיקה - חייב”

1. "לא נעל בפניה כראוי" מה הוא עשה?
2. "חייב" מדוע הוא חייב?
3. תן דוגמא לנעילה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה!

נשלים את התרשים הבא המבטא את הדין הראשון במשנה! (המילים שצריך להשלים במלבנים הלבנים - כתובים במפורש במשנה, לעומת זאת המלבנים עם המסגרת - אינו רשום במפורש במשנה)

מעשה הבעלים	מה קרה בדיר	מה עשתה הבהמה	הדין

דין ג' ודין ד'

”נפרצה בלילה, או שפרצו לסטים, ויצאה והזיקה - פטור”

תרשים דין ג' ודין ד'

יש לי כלל
יש מקרים שבהם המשנה מביאה שתי **מקרים בדין אחד**. או מהטעם שדינם שווה, או שדומים במקרה

מה קרה בדיר	מה עשתה הבהמה	הדין
		דין ג'
		דין ד'

! נחזור לדון בדין ג', ונשלים את התרשים הבא! (המילים שצריך להשלים במלבנים הלבנים - כתובים במפורש במשנה, לעומת זאת המלבנים עם המסגרת - אינו רשום במפורש במשנה)

מעשה הבעלים	מה קרה בדיר	מה עשתה הבהמה	הדין

1. "נפרצה בלילה" מה נפרץ? _____

2. כתוב 3 אפשרויות איך "נפרצה בלילה"?

(1) _____

(2) _____

(3) _____

3. בדין זה חסר הפרט **מה עשו הבעלים**, האם נעלו את הדלת כך שתוכל לעמוד ברוח מצויה או לא. מה דעתכם? נמקו את תשובתכם!

! נוכיח ונחדד את תשובתכם ע"י תרשים המראה את שלושת הדינים שלמדנו המשנה!

מעשה הבעלים	מה קרה בדיר	מה עשתה הבהמה	הדין	
				א
				ב
				ג

! כלל בידנו שהמשנה לא תחזור על דין פעמיים, לפי עקרון זה נתבונן בתרשים ונענה!

1. האם יש הבדל בין דין א' לדין ג'? _____

2. מתי קרה המקרה בדין ג'? _____

3. בדין א' שיצאה מתי זה היה, בלילה או ביום? נמק את תשובתך! _____

נשלים את טבלת הדינים לפי הידע שצברנו עד עתה!

לא ידעו הבעלים באמת שיצאה		אמרו הבעלים שלא ידעו שיצאה		ידעו הבעלים שיצאה		
בלילה	ביום	בלילה	ביום	בלילה	ביום	
						נעל בפניה כראוי ויצאה והזיקה
						לא נעל בפניה כראוי ויצאה והזיקה
						נעל בפניה כראוי ונפרצה והזיקה
						לא נעל בפניה כראוי ונפרצה והזיקה

דין ד'

או שפרצו לסטים, ויצאה והזיקה - פטור

יש לי מושג

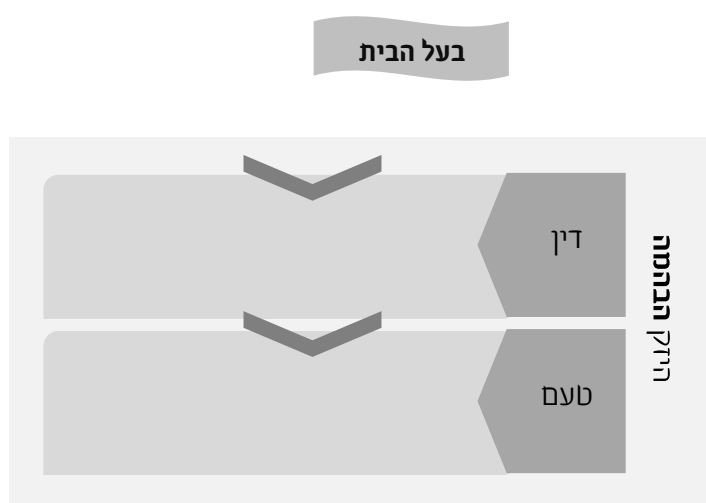
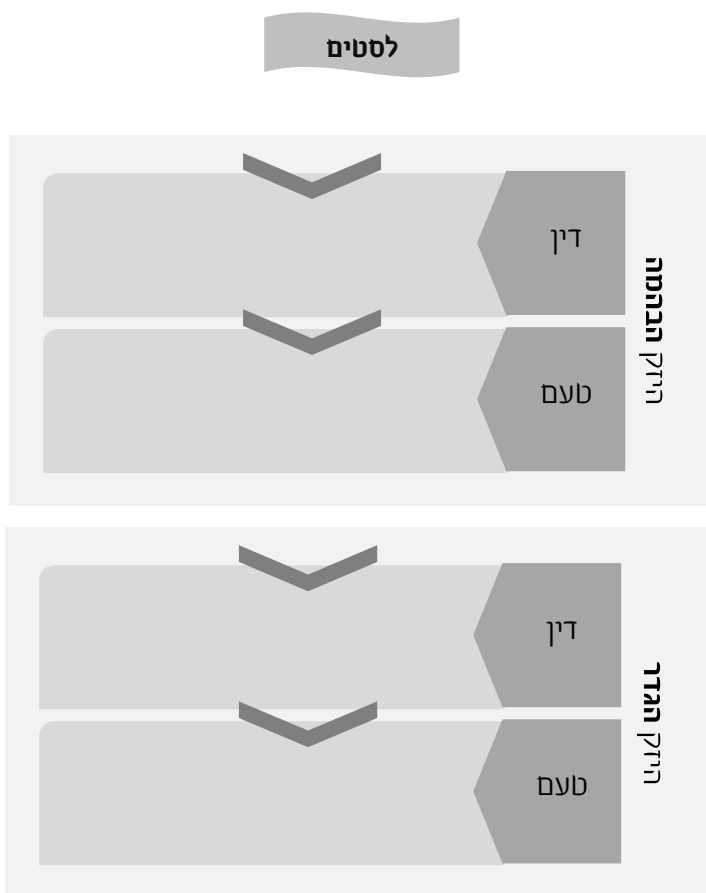
לסטים - גנב / שודד

גרמא - פעולה שאין אדם עושה בידייו, אלא שגורם שתעשה המלאכה, אולם אין ודאות גמורה שתעשה המלאכה בעקבות גרמתו. ולכן אדם שגרם היזק ואינו בעלי ההיזק אין בית דין יכולים לחייבו על ההיזק שגרם

1. את מה פרצו הלסטים? _____
2. האם הלסטים הוציאו את הבהמה, או שהיא יצאה מעצמה? הוכח! _____
3. בדין זה שני גורמים שעליהם דנה המשנה אם פטורים או חייבים, מי הם?
א. _____ ב. _____
4. פטור שנאמר במשנה, על מי הכונה? הסבר תשובתך! (העזר ביש לי מושג, ובדין ה')

5. איזה מעשה היזק עשה הלסטים?
א. _____ ב. _____

נסכם את הדינים ע"י התרשים שלפנינו!

דין ה'

” הוציאוה לסטים - לסטים חייבים ”

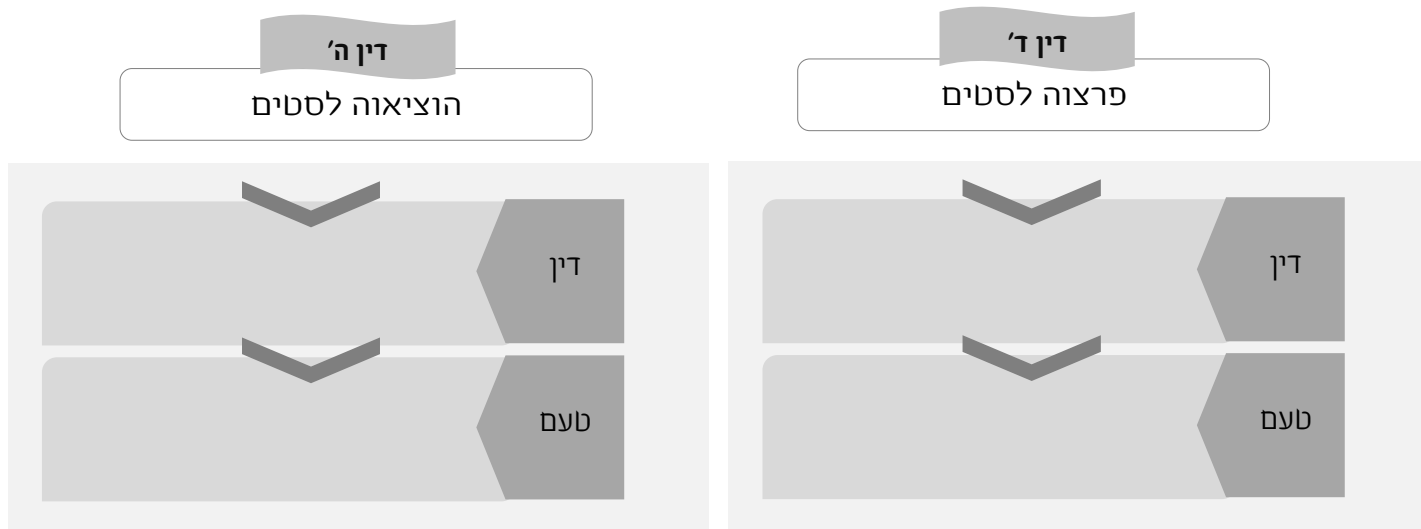
נשלים את התרשים המבטא את דין ה' שבמשנה! (המילים שצריך להשלים במלבנים הלבנים - כתובים במפורש במשנה, לעומת זאת המלבנים עם המסגרת - אינו רשום במפורש במשנה)

מעשה הבעלים	מה קרה בדיר	מה עשתה הבהמה	הדין
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

1. כיצד הוציאוה לסטים? (העזר ברש"י)

2. מה הגורם לחיוב? (לפי דברי רש"י)

נחدد את ההבדל בין דין ד' לדין ה' ע"י התרשים הבא!

דין ו' ודין ז'

” הניחה בחמה, או שמסרה ביד שוטה חרש וקטן, ויצאה והזיקה - חייב ”

תרשים דין ו' ודין ז'

הדין	מה עשתה הבהמה	מה עשה הבעלים	
			דין ו'
			דין ז'

סוגיא א'

שם הסוגיא: "מהו כראוי, ומאן תנא דמועד בשמירה פחותה סגי ליה"

נושא הסוגיא:

- 1 מה פירוש המושג שמירה כראוי ולא כראוי
- 2 מי התנא ששנה את משנתינו
- 3 מתי מועד חייב בשמירה מעולה ומתי בשמירה פחותה

בסוגייתנו 7 שלבים:

- 1 ציטוט התוספתא המסבירה מהו כראוי ומהו לא כראוי
- 2 שאלת רב מני בר פטיש מיהו התנא ששנה את משנתינו
- 3 תשובת הגמרא ר' יהודה היא
- 4 הוכחה מהמשנה בפרק א' שמשנתנו ר יהודה
- 5 דחית הראיה, והעמדת המנה כר' מאיר
- 6 מקור הדין ארבעה דברים שהתורה מעטה בשמירתם
- 7 דיוק רבה שמשנתנו כר' מאיר

1 ת"ר: "איזהו כראוי, ואיזהו שלא כראוי? דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה - זהו כראוי, שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה - זהו שלא כראוי."

נדרג את רמת השמירה מ-1 ל-4! כאשר המספר הקטן מסמל שמירה הכי פחות טובה, והמספרים עולים לפי טיב דרגת

השמירה כאשר 4 היא השמירה הטובה ביותר!

נעל נעילה שאינה עומדת ברוח מצויה

נעל נעילה שיכולה לעמוד ברוח שאינה מצויה

סגר את הדלת אך לא נעלה

נעלה נעילה שיכולה לעמוד ברוח מצויה

נמתח קו בין חוזק הדלת להגדרת טיב השמירה!

דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה

שמירה "מעולה"

דלת שיכולה לעמוד ברוח שאינה מצויה

שמירה "פחותה"

יש לי מושג

"רוח מצויה" - לביטוי רוח מצויה יש המשמעות מצומצמת שמשמעותה דלת שנעולה בנעילה רופפת וחלשה שאינה עומדת בפני משב רוח חלש ומצוי.

אולם לביטוי זה יש משמעות מורחבת שכן הביטוי רוח מצויה מתפרש לכל שמירה שאינה עומדת בפני דבר שרגיל שיקרה או שיהיה, כמו רוח מצויה שרגילה לנשוב.

לכן כל נעילה שאינה עמידה בפני דבר שרגיל שיהיה נחשבת כשמירה שאינה עומדת ברוח מצויה.

לפניך דוגמאות שונות לנעילה בדרגות חוזק שונות, הקף בעיגול האם הם כאלה שעומדים ברוח מצויה או לא!

א.	נעל ע"י מנעול חזק	רוח מצויה	רוח שאינה מצויה
ב.	קשר שור בחבל	רוח מצויה	רוח שאינה מצויה
ג.	דלת שנפתחת בבעיטת בהמה	רוח מצויה	רוח שאינה מצויה
ד.	סגר את הדלת ולא נעל אותה	רוח מצויה	רוח שאינה מצויה
ה.	קורה שסוגרים בה גלת	רוח מצויה	רוח שאינה מצויה
ו.	נעל במנעול רב בריח	רוח מצויה	רוח שאינה מצויה
ז.	קשר את הדלת עם חבל	רוח מצויה	רוח שאינה מצויה
ח.	מצויים ילדים שיודעים לפתוח את דלת הדיר ורגילים לעשות זאת	רוח מצויה	רוח שאינה מצויה
ט.	נעילה אטומית שעומדת ברעידת אדמה	רוח מצויה	רוח שאינה מצויה

א"ר מני בר פטיש: מאן תנא מועד, דסגי ליה בשמירה פחותה?

2

להבנת שאלת רב מני בר פטיש, נברר תחילה באיזה נזק מדובר במשנה המדברת על צאן!

נשלים את הטבלה! נעזר בהקדמה! מי מבעלי החיים יכול להזיק בנזקים שיפורטו?

שור	שן	רגל	קרן
כבש			
עז			

ביאורי מילים

ת"ר - שנו חכמים בתוספתא
 מאן - מי
 תנא - שנה (אמר) את משנתנו
 סגי - מספיק

1. על פי הטבלה, על איזה נזק מדובר במשנה? _____

2. האם ה**צאן** מועד או תם לנזקים אלו? _____

3. לדברי התוספתא **שמירה כראוי** איזה שמירה היא? **מעולה** **פחותה**

ר"י (רבי יהודה) היא

יש לי מושג

סתם משנה - מושג זה מתאר משנה שלא מוזכר שם של תנא ששנה אותה, ומכאן שמה - סתם משנה, משנה שאין לה "בעלים". לסתם משנה שתי משמעויות:

- א. משנה שנאמרה לדעת כל החכמים ולא מצאנו תנא שחלק עליה, וכאילו כתוב חכמים אומרים.
 - ב. באמת משנה זו נאמרה על ידי חכם (תנא), ויתכן שחכמים חולקים עליו, והסיבה שמשנה זו נכתבה ב"סתם" - ללמד שהלכה כמשנה זו, כאילו אין משהו שחולק על המשנה.
- מאן תנא** - אחרי שהבנו את המושג סתם משנה נבין את שאלת הגמרא שמוזכרת לא פעם בגמרא, ומוזכרת בגמרא שלנו. מאן תנא - מהו התנא שאומר את הדין ששנוי במשנתו, שאלה זו לא תשאל אלא אם יתקיימו שני תנאים
- א. לא מוזכר במשנה שם של התנא ששנה את המשנה - סתם משנה.
 - ב. לגמרא היה מידע מוקדם שהדין ששנוי במשנה תלוי במחלוקת תנאים או שכתובה במסכת אחרת או פרק אחר או ששנוי בברייתא או בתוספתא.

דתנן: "קשרו בעליו במוסירה, ונעל לפניו כראוי ויצא והזיק - אחד תם ואחד מועד חייב, דברי ר"מ. ר' יהודה אומר - תם חייב מועד פטור, שנאמר ולא ישמרנו בעליו ושמור הוא זה. ר"א אומר אין לו שמירה אלא סכין."

ביאורי מילים

יש לי מושג

מוסרה - חבל
ונעל - או נעל (מדובר בשני מקרים, הראשון - קשר במוסרה או - מקרה שני - נעל בפניה כראוי.

- א. משנה זו שנויה בפרק א' ממסכת בבא קמא. פרק זה דן בשור שנגח והזיק - נזקי קרן. ושם דנה המשנה אם קשרו הבעלים את השור במוסרה או שנעלוהו בדלת שעומדת ברוח מצויה.
- ב. קשרוהו בעליו במוסרה - קשירה בחבל לשור, נחשבת שמירה פחותה, שמירה מעולה תחשב אם קשרוהו הבעלים בשרשרת ברזל.

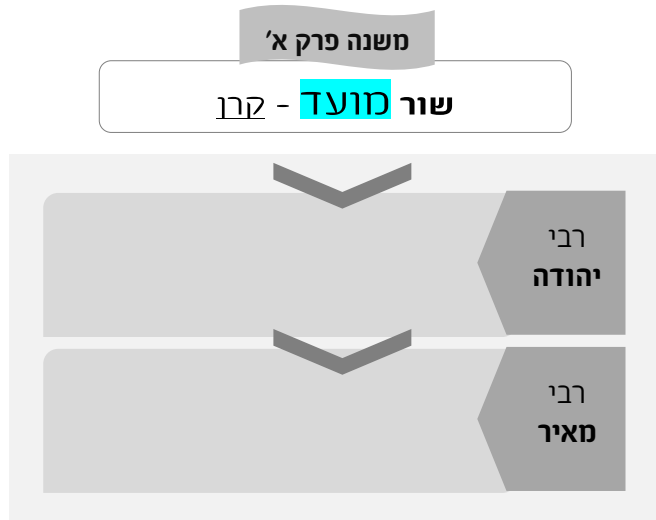
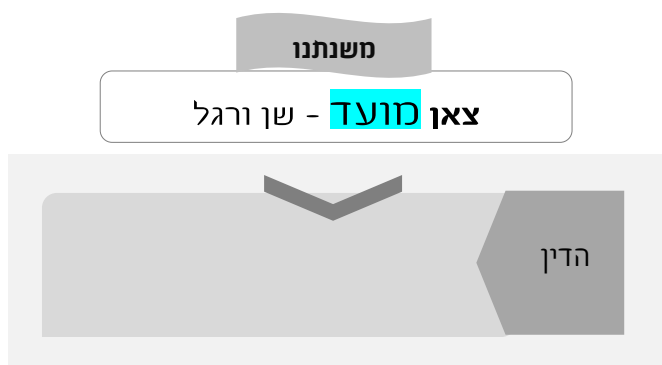
נסכם את הדעות והדינים שעולים מהמשנה!

שם	שמירה פחותה נעל כראוי (יכולה לעמוד ברוח מצויה)	שמירה מעולה נעל יותר מכראוי (יכולה לעמוד ברוח שאינה מצויה)	
רבי מאיר	תם		
	מועד		
רבי יהודה	תם		
	מועד		
רבי אליעזר	תם		
	מועד		

1. איזה דין בטבלה לא מוזכר מפורש במשנה?

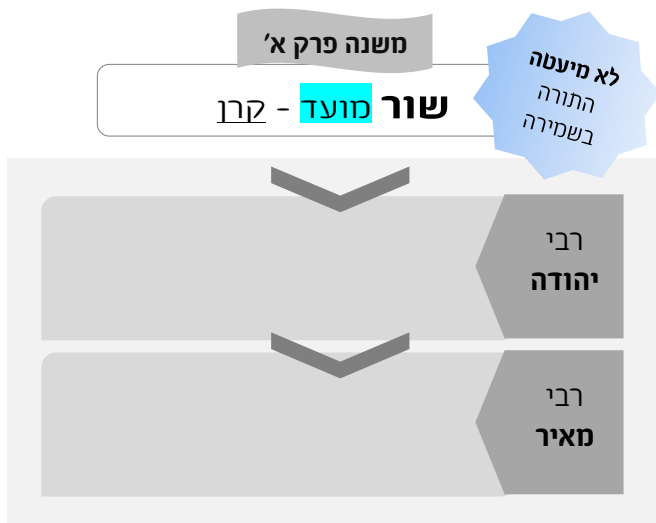
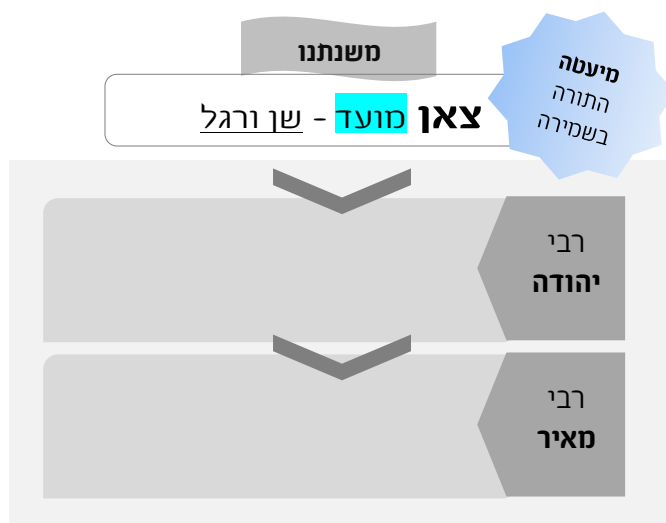
2. האם תדעו מה הדין? מניין לכם?

נמחיש את ראת הגמרא שמשנתנו ר' יהודה היא! כתבו או את המילים שמירה פחותה או שמירה מעולה!

5 אפילו תימא ר"מ, שאני שן ורגל דהתורה מיעטה בשמירתן.

נמחיש את תשובת הגמרא! כתבו או את המילים שמירה פחותה או שמירה מעולה!

” דאמר ר' אלעזר ואמרי לה במותניתא תנא: ”ארבעה דברים התורה מיעטה בשמירתן ואלו הן: בור ואש, שן ורגל. **בור** דכתיב - ”כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו” הא כסהו, פטור. **אש** דכתיב - ”שלם ישלם המבעיר את הבערה” עד דעביד כעין מבעיר. **שן** דכתיב - ”ובער בשדה אחר” עד דעביד כעין ובער. **רגל** דכתיב - ”ושלח” עד דעביד כעין ושלח. ותניא: ”ושלח” - זה הרגל. וכן הוא אומר: ” משלחי רגל השור והחמור.” ”ובער” - זה השן. וכן הוא אומר: ” כאשר יבער הגלל עד תומו.” טעמא דעביד כעין ושלח ובער, הא לא עביד לא.

6

בור

מהשמירה מעולה ומה היא שמירה פחותה בבור

התורה ציוותה את החופר או הפותח בור ברשות הרבים **שיכסהו במכסה** שלא יפלו שם בני אדם או בעלי חיים. התורה לא חייבה את הפותח בור או החופר למלאת אותו בעפר שזה נחשב שמירה מעולה שכן במצב זה לעולם לא ייפול שם דבר, אלא הקילה עליו התורה וחייבה אותו בשמירה פחותה - כיסוי בלבד, ואפילו שמדובר בכיסוי שיכול לעמוד אם ילכו עליו בני אדם ובעלי חיים נקרא שמירה פחותה כי יתכן שיתליע העץ וישבר.

המקור מהפסוק שחייבה התורה בבור שמירה פחותה

- 1 הבור היה חפור ומכוסה, והסיר את הכיסוי
- 2 חפר בור שלא היה קיים ולא כיסהו

וְכִי יִפְתּוּז אִישׁ בּוֹר, או כִּי יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר וְלֹא יִכְסֶנּוּ, וְנָפַל שָׂמָּה שׂוֹר או זָמוּר - בְּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם

אש

מהשמירה מעולה ומה היא שמירה פחותה באש

התורה ציוותה את המבעיר אש להיות אחראי על האש שלא תצא מרשותו ותשרוף רכוש של חברו. התורה לא חייבה את בעל האש לשומרו שמירה מעולה - שישמור על האש כל הזמן שהיא דולקת. אלא חייבה אותו בשמירה פחותה - שדי למבעיר האש לדאוג שהאש לא תעבור ברוח מצויה למקום אחר כגון שהייתה לו גדר גבוהה 4 אמות, או שיה רשות הרבים מפרידה בינו לבין רשות חברו.

המקור מהפסוק שחייבה התורה בבור שמירה פחותה

כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמִצָּאָהּ קִצִּים, וְנָאֲכַל גְּדִישׁ, או הַקֶּמֶה, או הַשְּׂדֵה שְׁלֵם, הַמִּבְעֵר אֶת הַבְּעֵרָה

התורה כפלה "המבעיר" "הבערה" ללמד שרק מי שהבעיר בכונה חייב אולם מי שלא הבעיר אפילו שלא שמר שמירה מעולה יהיה פטור

שן

מהי שמירה מעולה ומה היא שמירה פחותה בשן

התורה חייבה אדם אשר לו בעלי חיים לשומרם שלא יזיקו שדות ופירות שבחצרו של חבירו. אין הבעלים צריכים לנעול את הבהמה בנעילה שעומדת ברוח שאינה מצויה אלא מספיק שמירה פחותה - נעילה שיכולה לעמוד ברוח מצויה, ואפילו שאינה עומדת ברוח שאינה מצויה.

המקור מהפסוק שחייבה התורה בבור שמירה פחותה

2

1

בהמה מכונה בלשון התורה "בער" על שם שמבערת ומכלה באכילתה את הנקרא בדרכה

כי יבער איש שדה או כרם, ושלחו את בעירו ובער בשדה אזור - מיטב שדהו ומיטב כרמו

גם במקרה שכרה בור לא חייבה התורה למלאת בעפר אלא לכסותו במכסה

כי יבער איש שדה או כרם, ושלחו את בעירו ובער בשדה אזור - מיטב שדהו ומיטב כרמו

ת"ר איזהו כראוי ואיזהו שלא כראוי דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה זהו כראוי שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה זהו שלא כראוי

א"ר מני בר פטיש מאן תנא מועד דסגי ליה בשמירה פחותה ר"י היא

דתנן: "קשרו בעליו במוסירה, ונעל לפניו כראוי ויצא והזיק - אחד תם ואחד מועד חייב, דברי ר"מ. ר' יהודה אומר - תם חייב מועד פטור, שנאמר ולא ישמרנו בעליו ושמור הוא זה. ר"א אומר אין לו שמירה אלא סכין.

אפילו תימא ר"מ, שאני שן ורגל דהתורה מיעטה בשמירתן.

דאמר ר' אלעזר ואמרי לה במתניתא תנא: "ארבעה דברים התורה מיעטה בשמירתן ואלו הן: בור ואש, שן ורגל. בור דכתיב - "כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו" הא כסהו, פטור. אש דכתיב - "שלם ישלם המבעיר את הבערה" עד דעביד כעין מבעיר. שן דכתיב - "ובער בשדה אחר" עד דעביד כעין ובער. רגל דכתיב - "ושלח" עד דעביד כעין ושלח.

ותניא: "ושלח" - זה הרגל. וכן הוא אומר: "משלחי רגל השור והחמור". "ובער" - זה השן. וכן הוא אומר: "כאשר יבער הגלל עד תומו". טעמא דעביד כעין ושלח ובער, הא לא עביד לא.

אמר רבה מתניתין ומי דכתיב "אש" חבדו מינה הא עתהונו ואתו. ונתנינו וינן. מאן שניא דקתני